

LÄNSSTYRELSEN
VÄSTRA GÖTALANDS LÄN

Rapport 2004:46

www.o.lst.se

Länsstyrelsen granskar äldreomsorgen Hur fungerar hemtjänsten?

Sedan hösten 2003 har Länsstyrelsens tillsyn av äldreomsorgen förstärkts genom ett regeringsbeslut. I länet har sju nya tjänster inrättats som socialkonsulent/äldreskyddsombud. Tillsammans med fyra socialkonsulenter, som tidigare har arbetat med bl.a. äldrefrågor, bildar de en *äldregrupp* som enbart skall arbeta med tillsyn inom äldreomsorgen.

Denna rapport har som syfte att sammanfatta genomförda tillsyner, vara ett diskussionsunderlag i äldreomsorgen samt lyfta fram både goda exempel och vanligt förekommande brister.

BAKGRUND

Länsstyrelsen är tillsynsmyndighet över socialtjänsten i länet. Tillsynen skall bl. a bidra till att kommunerna lever upp till socialtjänstlagens bestämmelser och mål.

Kommunernas ekonomiska nedskärningar har ibland inneburit minskningar av stöd och service när det gäller hemtjänstinsatser. Möjlighet till kvarboende är ett generellt mål och neddragningar kan innebära att den enskildes möjlighet att få hjälp i hemmet och därmed att få åldras i det egna hemmet försämras.

Länsstyrelsen har under 2003 granskat hemtjänsten i sju kommuner/kommundels- och stadsdelsnämnder, under 2004 granskas ytterligare ett tjugotal kommuner/kommundels- och stadsdelsnämnder.

Syftet med tillsynen är att se hur hemtjänsten – genom service, omvårdnad och ett bra bemötande – bidrar till att äldre kan bo kvar i det egna hemmet och åldras i trygghet med bibehållet oberoende. Länsstyrelsen har försökt att få fram både hemtjänstens bedömning och brukarens upplevelse av vad hemtjänsten kan tillgodose för att brukaren skall känna trygghet, oberoende och social stimulans.

METOD

Granskningen har skett genom:

- enkät till ansvarig för äldreomsorgen
- gruppsamtal med vårdbiträden
- intervju med brukare
- intervju med chef och biståndsbedömare
- granskning av akter och arbetsplaner.

De intervjuade pensionärerna är utvalda utifrån att de har ett relativt omfattande omsorgsbehov samt att de var positiva till att ta emot Länsstyrelsen för intervju i sitt hem.

Trygghet

Med trygghet avser Länsstyrelsen i denna tillsyn:

- fysisk trygghet i det egna hemmet
- psykisk trygghet i den invanda miljön
- tillräcklig service, omsorg och tillsyn.

De flesta pensionärer har tillgång till trygghetslarm och är nöjda med hur det fungerar. De har också det de behöver i fråga om hjälpmedel och kan vid behov få sin bostad anpassad. De allra flesta känner sig trygga i sina hem. Det finns dock några pensionärer som upplever otrygghet och vill flytta till ett särskilt boende, men har fått avslag på sina ansökningar.

Det finns en ambition hos de flesta hemtjänstgrupper att ha en kontinuitet både när det gäller personal och tider för insatser. På helger och på sommaren fungerar det inte så bra.

Många pensionärer känner trygghet med sin personal och vänder sig i många fall till dem vid oro.

De flesta pensionärer är i stort sett nöjda med den service och omsorg de får, men många upplever att personalen är tidspressad, något som bekräftas av flera hemtjänstgrupper.

Socialt innehåll

Med socialt innehåll avser Länsstyrelsen här:

- att få stöd av hemtjänsten till sociala kontakter och social stimulans
- att delta i samhället på egna villkor.

Det finns dagverksamheter för pensionärerna i kommunerna i kommunens regi eller genom frivilliga organisationers försorg. Det finns dock planer på att avveckla flera av de kommunala dagverksamheterna, något som många beklagade.

Den sociala stimulans, som t.ex promenader och samtal med personalen skulle kunna innebära, saknas av många, trots att flera chefer och biståndsbedömare uppger att de är generösa med att bevilja sådana insatser. Ett par pensionärer uppger att de var socialt isolerade. Personalen försöker i flera fall att ge pensionärerna social stimulans, men den tidspress de upplever gör det svårt att hinna med detta.

Rättssäkerhet

Med rättssäkerhet avser Länsstyrelsen här:

- att vid granskning av rättssäkerheten skall vi beakta hur service, omsorg och det sociala innehållet i biståndsbedömningen faller ut i verkställigheten utifrån beviljade insatser
- att den enskilde skall få möjlighet att uttrycka sina behov.

I många ärenden framgår det inte tydligt om vad pensionärerna önskat och ansökt om vilket innebär att man inte kan se om beslut och ansökan stämmer överens och därmed om pensionärerna har fått hjälp med det de egentligen ville. Däremot finns det alltid utredningar, om än ibland knapphändiga, och beslut vilket innebär att rättssäkerheten i stort sett är tillgodosedd.

Den dokumentation som förs i verkställighetsfasen är oftast bristfällig och innehåller sällan sociala eller psykiska behov i form av t.ex. dagligt liv och livsstil. Därför finns inte heller mål för detta och vad, hur, när eller vem som ska utföra dom. Personalen har ibland anteckningsböcker där dokumentation om flera pensionärer finns. Dokumentation om hälso- och sjukvårdinsatser och hemtjänstinsatser blandas också.

Länsstyrelsens kommentarer

Länsstyrelsen har mött och möter oftast stort engagemang hos personalen. De försöker att tillgodose pensionärernas önskemål och behov. Det finns dock en tidspress som både pensionärerna och personalen upplever negativt och som gör det berättigat att ställa frågan om de behov som finns verkligen kan tillgodoses fullt ut?

De sociala behoven som finns uppmärksammas oftast inte varken i biståndsbedömningen eller i verkställigheten. Det biståndsbedömare och chefer i några kommuner säger om att de är generösa med att bevilja sociala insatser tycks inte innebära att särskilt många pensionärer får sådana insatser. Kan detta bero på att de inte fått information om att de kan ansöka om det eller har det att göra med att de anser att personalen har så bråttom redan idag så att de inte bryr sig om att ens önska det?

Dagverksamheter skall enligt socialtjänstlagen underlätta för de enskilda att kunna bo hemma och ha kontakt med andra. I andra rapporter har uppmärksamats att kommunerna vill utveckla hemtjänsten för att människor ska kunna bo kvar hemma, vilket innebär att äldreboenden läggs ner. Därför vill Länsstyrelsen påtala att behovet av dagverksamheter troligen kommer att öka. Ska kommunerna ompröva de planer som finns på att utveckla dagverksamheter?

För att tillgodose den enskildes behov, bibehållande av dennes resurser och livskvalitet etc. måste ett biståndsbeslut överföras till en konkret arbetsplan. Syftet med planen är att göra insatserna tydliga för den enskilde/företrädaren samt att fungera som ett arbetsredskap för personalen. Det finns ett stort behov av att utveckla dokumentationen i verkställighetsfasen. Länsstyrelsen har tidigare gett ut en Vägledning om social dokumentation inom äldreomsorgen och har för avsikt att tillsammans med några kommuner, med Vägledningen som utgångspunkt vidareutveckla ett arbetsmaterial för social dokumentation i verkställighetsfasen.

All dokumentation om sig själv skall den enskilde pensionären kunna ta del av. Det är därför inte lämpligt att blanda anteckningar om enskilda i en gemensam anteckningsbok. Att hälso- och sjukvårdsinsatser och sociala insatser dokumenteras tillsammans innebär i sin tur att det finns en risk att man missar viktig information och viktiga händelser. En annan anledning är att olika regler gäller för dokumentation enligt socialtjänstlagen och hälso- och sjukvårdslagen.

Vill du veta mer om äldregruppen och dess arbete kan du kontakta någon av socialkonsulenterna/äldreskyddsombuden.

I Göteborg finns:

Annalena Berndtsson, tel. 031-60 52 93 (Samordnare)

Elisabeth Björheden, tel. 031-60 58 96

Lena Eriksson, tel. 031-60 51 04

Cristina Foconi 031-60 51 66

Daniel Gaggioni, tel. 031-60 51 80

Michael Jonsson, tel. 031-60 51 19

I Mariestad finns:

Helene Backman Carlsson, tel. 0501-60 53 68

Britt Johansson, tel. 0501-60 53 72

I Vänersborg finns:

Maria Björklund, tel. 0521-60 57 05

Ingemar Sunnerdahl, tel. 0521-60 57 72

Ann Svensson, tel. 0521-60 56 36

LÄNSSTYRELSEN
VÄSTRA GÖTALANDS LÄN

www.o.lst.se

